

TALABALARNING KREATIV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY NAZARIY ASOSLARI

Jo'rayeva Gulnora Salohiddin qizi

*Sirdaryo viloyati Boyovut tumani 35-umumiy o'rta ta'lim maktabi
boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya. Talabalar kreativ kompetensiyasini rivojlantirish bugungi kun ta'lim tizimining dolzarb vazifasi hisoblanadi. Maqola maqsadi ushbu vazifaning mohiyatini tushuntirishdan iborat. Tadqiqot metodlari nazariy solishtirma usulda olib boriladi. Tadqiqot natijalari orqali kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish usullari o'rganib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ta'limni raqamlashtirish, mustaqil ta'lim, kompetentlik, kasbiy kompetentlik, kompetensiya, kreativ kompetensiyalar, kreativlik

KIRISH

Zamonaviy ta'limda ta'lim ishtirokchilarining kreativ kompetensiyalarini shakllantirishning dolzarbligi ta'limni rivojlantirishning mavjud holati bilan belgilanadi. Bugungi kunda ta'lim tizimida yangi pedagogik va raqamli texnologiyalar, ommaviy axborot-kommunikatsiya vositalarining keng joriy etilishi ularning o'quv jarayoni sifatiga, ta'lim beruvchining ilmiy-pedagogik imkoniyatlariga, ta'lim oluvchining esa bilimlarni o'zlashtirish hamda mutaxassislikni egallash darajasiga ta'sir qilmoqda. Ta'lim jarayonining metodlari va metodikasida, birinchi navbatda, ta'lim ishtirokchilarining kreativliklarini ochib berish uchun nihoyatda keng imkoniyatlarni taqdim qiladigan auditoriyadan tashqari ta'lim beruvchining rahbarligidagi mashg'ulotlarda hamda ta'lim oluvchining individual mustaqil ishlarida modifikatsiyalashgan mazmun, yangi texnologiyalar, innovatsiyalarni izlash zarurligini ta'kidlaydi. Kreativ innovatsion g'oyaga egamutaxassislarni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri bo'lgani uchun ushbu vazifaga faqatgina kreativ o'qitish metodikasini maqsadli olib borish bilan erishish mumkin; bunda ta'lim oluvchiga yangi bilimlarni tushunishiga, ulardan yangilik yaratishi, mavjud muammolarga o'zigaxos original yechim topa bilish va amaliyotga samarali tatbiq etishiga imkon berilishi lozim.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

“Kreativlik” tushunchasi va uning kasbiy faoliyatdagi o'rnini aniqlashda bir necha yondashuvlarni ko'rish mumkin. “Kreativlik” va “pedagogik kreativlik” tushunchalarining mohiyati, sifatleri, belgilari, shaxsda kreativlikni rivojlantirish omillari N.A.Muslimov maktabining tadqiqotchilari tomonidan ko'rsatib berilgan.

Mohiyatiga ko'ra, *kreativlik* (lot., ing. “create” – yaratish, “creative” – yaratuvchi, ijodkor) individning yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi hamda mustaqil omil sifatida iqtidorlilikning tarkibiga kiruvchi *ijodiy qobiliyati* ma'nosini bildiradi. Shaxsning kreativligi uning dunyoqarashi, so'zlashishi, berayotgan fikrlari va qarashlari, faoliyatida

namoyon bo'ladi. Shuningdek, kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida aks etadi. Qolaversa, kreativlik har sohada qobiliyatlilik, zehni o'tkirlilikni ko'rsatib beradi [1].

Talabning kreativligi amalga oshiriladigan tadbirlar samaradorligiga yordam beradi. Bu kreativlik insonning nafaqat o'z ishini sifatli bajarishi, balki yangi imkoniyatlarni izlash va ularni hamyonbop narxlarda amalga oshirishiga qiziqishi bilan belgilanadi; u har qanday vaziyatda tezda nostandart qarorlarni qabul qilishga va har qanday faoliyatni tashkil etish va bajarishga ko'proq kuch va ishtiyoq bilan yondashishga qodir. Shuni ta'kidlash kerakki, kreativlik nafaqat amalga oshiriladigan faoliyatga, balki talabalarning o'z shaxsiyatlari rivojlanishiga ham ta'sir qiladi. Kreativlik o'zini o'zi anglash, takomillashtirish va kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirib, karera bosqichlaridan ko'tarilishga olib keladi.

NATIJAR VA MUHOKAMA

N.A.Muslimov rahbarligida tayyorlangan o'quv-uslubiy majmuada [5] ta'lim sohasidagi nufuzli xalqaro ekspertlar tomonidan ta'lim-tarbiya jarayoniga ikki xil: "Hard skills – (ingliz. "qattiq" malaka) kasbiy kompetensiyalar hamda "Soft skills" – (ingliz. "yumshoq", "moslashuvchan" malaka) universal (umumiy) kompetensiyalar joriy qilish taklifi keltirilgan.

Ma'no-mohiyatiga ko'ra "Hard skills" malaka darajasini aniqlash va o'lchash mumkin bo'lgan bilimlar majmui sifatida (matnni kompyuterda terish malakasi, avtomobilni boshqarish ko'nikmasi, ingliz tilida gapirish, matematik bilim, kompyuter dasturlaridan foydalanish ko'nikmasi), "Soft skills" aniq va umumiy o'lchov birligiga ega bo'lmagan moslashuvchan, egiluvchan malakalar (kreativlik, jamoada ishlash ko'nikmasi, hissiy barqarorlik, mas'uliyat, tashabbuskorlik va h.k.) sifatida qayd etilmoqda. "Hard skills" – "qattiq" malaka darajasiga ega bo'lish uchun muayyan kasb bo'yicha aniq bilim zarur bo'ladi va bu ko'nikmalarning mavjudligi imtihon o'tkazish orqali aniqlanadi.

"Soft skills" – "yumshoq" kompetensiyalar (ijodkorlik, muloqotga kirishishi layoqati, jamoada ishlash qobiliyati, qat'iyatlilik, tanqidiy fikrlash va h.k.) esa ko'p hollarda inson xarakteri va hayotiy tajribasiga bevosita bogliq bo'lganligi sababli shaxsiy fazilat, xislat, qobiliyat sifatida ham talqin etiladi.

XULOSA

Xulosa qilib, oliyta'limda kredit-modul tizimiga o'tish va ushbu tizimda o'qish jarayonida mustaqil ta'limga keng o'rin berish talabalarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishning asosiy omilidir. Talabalarning mustaqil ishlashi ularning har tomonlama yetuk mutaxassis bo'lib shakllanishida samarali ta'sir ko'rsatadi.

Yuqoridagi fikrlarni inobatga olgan holda quyidagi xulosa va takliflarni keltiramiz:

Birinchiidan, kompetensiya shaxsning biror soha bo'yicha sifatli va samarali faoliyat olib borishi uchun zarur bilim va ko'nikmalar majmuasini belgilasa, kompetentlik shaxsning ushbu ko'nikmalarni egallaganlik darajasini, ya'ni foydalanish qobiliyatini belgilaydi.

Ikkinchiidan, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kompetensiya va kompetentlik tushunchalariga umumiy holda aniqliklar kiritilgan bo'lsa ham tadqiqotchilar tomonidan bir xil tahlil qilinmagan. Bu esa zamonaviy shaxs ko'nikmalariga qo'yilayotgan talablar asosida

kompetensiyalarni chuqurroq o'rganish, ularni klassifikatsiyalash (tasniflash) va rivojlantirish usullarini yaratishni taqozo etadi.

Uchinchidan, kreativ kompetensiyalarning sifatlari va ularni rivojlantirishga oid fikrlar tahlili ko'rsatadiki, tadqiqotda talabalarda kreativlikni rivojlantirish zarurati, zarur komponentlar va ular orasidagi aloqadorlik, kreativlikni shakllantirish va rivojlantirish usullari hamda vositalari singari masalalar to'liq yoritilmagan.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

- Raximov Z.T. Ta'lim jarayoni samaradorligini ta'minlashda pedagogik kreativlik va uning zarurati. // *Sovremennoe obrazovanie (Uzbekistan)*. 2019. № 8 (81). S. 3-9.
- Muslimov N.A., Ishmuxamedov R.J., To'raev A.B. "Pedagogning kasbiy professionalligini oshirish" moduli bo'yicha o'quv-uslubiy majmua. – T., 2021. – 108 b.
- Muslimov N.A va boshqalar. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. O'quv-metodik qo'llanma. –T.: Sano- standart, 2015. – 120 b.
- Musurmanova, A. (2018). Issues of strengthening the family institutions in Uzbekistan: Theory and practice. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 8(10), 4-11.
- Kreativlik kompetensiya sifatida. Monografiya. / Ed. prof. MM. Kashapova, dots. T.G. Kiseleva, dots. T.V. Ogorodova. - Yaroslavl: IPK "Indigo", 2013. - 392 p.
- Bryakova I.E. O'qituvchining ijodiy qobiliyatlari ta'limni rivojlantirishning yangi vektoridir. // *Pedagogik tasvir*. 2019 yil, 3-son (44).
- Shagzatova, B. K., & Alisherovna, K. N. (2023). Changes in the Incretin Levels After Gastric Bypass. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 4(2), 446-450.